

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvod do stylistiky

Stylistika

Jazykový styl

Slohotvorní činitelé

- podmínky (okolnosti) jazykového projevu

a) subjektivní činitelé

-
-
-
-
-
-
-

individuální styl = styl jednotlivce.....

.....

b) objektivní činitelé

-
-
-
-
-
-
-

.....

Funkční styly

.....

- prostě sdělovací (hovorový).....
- publicistický.....
- odborný.....
- administrativní.....
- umělecký.....

.....

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- řečnický

Cvičení

1. *Porovnejte individuální styl autorů umělecké literatury. Podle převahy určitých jazykových prostředků uveďte, v čem spočívá rozdílnost jejich stylu:*

a) „Já vám to povím, po pořádku. Tedy jsou tomu tři dny, co pro mne poslal ten Pudil... Víte, on má třešňový sad až k řece; ona se tam Sázava kroutí, a proto je tam širší než jinde. Teda Pudil si pro mne poslal, že se mu něco stalo. Já ho najdu v posteli, jak heká a nadává...“

(Karel Čapek, Povídky z jedné kapsy – Rekord)

b) Vstaň, vezmi lož své a choď, kdo vyřkl toto strašné rouhání? Opakoval jsem všechny příkazy svému duchu, ale nevzlétl, nejsa víc než dech mých plic. Ach! Lože mě unáší a plyne se mnou do říše mrtvých.

Jednoho dne nemocný nemohl vstáti. Marhoulovi již posnídali a hrneček Františkův přikryt pokličkou dosud stál na plotně. Když nepřicházel ani o šesté, paní Marhoulová řekla Janovi: „Podívej se do komory, stárek snad stůně.“...

(Vladislav Vančura, Pekař Jan Marhoul)

c) Nikola Šuhaj se vrátil. Utekl z války. Domů. Do svých hor. ... Koločava! Koločava! Jak sladké jméno a jak chutná na jazyku!

Stál na noční silnici a sál mléčnou vůni Koločavy. Tma byla tvrdá jako kamení a v ní žlutě blýskalo několik okének jako lístky kyzu v uhlu. ... Tmou prošla holčička, nesoucí na dřevěné lopatě do chýše řeřavé uhlí, ale byla osvětlena jen tvář a prsa dítěte...

Koločava! Koločava! Bylo s podivem, jak vše to byl on sám: ten vzduch, který sál a vydechoval, tma se zlatými lístky, jejíž byl součástí, i svítící děvčátko, které se objevilo jen na chvíli.

(Ivan Olbracht, Nikola Šuhaj loupežník)

d) Měsíc vyplul z toho oblaku sněhu a v mrazivé noci se pláň polí jiskřily a zase jsem slyšel, jak všechny ty zmrzlé krystalky tikají, jako by se v každém pohybovala barevná ručička vteřin. A znovu přeběhl oblak a zase se začal sypat sníh, jemný jako jepice. Obkročil jsem lampu. Lokomotiva vjížděla do stanice a žalostně pískala, protože neměla na volno. A cítil jsem, jak se křídlo semaforu zvedá, zvedá mi ruku a lampa proměnila červené světlo v zelené. A v té poloze mi rameno vytvářelo dostatek clony, protože bylo větší než já. A lokomotiva si zapískala, viděl jsem, jak výpravčí ukazuje zelenou lucernu strojvedoucímu, aby projížděl, a já seděl na semaforu, sníh se sypal, cítil jsem, jak mne zobají vločky, viděl jsem, jak hodně ten sníh padá.

(Bohumil Hrabal, stře sledované vlaky)

e) Zatímco mýho bratra zavřeli
 potloukám se po hospodách
 žvaním spim s holkama
 a myslím si, že píšu
 zatímco se předák kmene sebevraždí
 dřinou tý svý hlavy
 nechodim nikam jen blbnu
 s variací na 60tej verš o ničem
 mý psaní bude nehezký

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

sem ryba kus tlamy v blesku nebe
vody kus na háku

(Jáchym Topol, Mý psaní bude nehezky)

2. *Přečtete si následující ukázky a zařadte je k odpovídajícímu jazykovému stylu podle funkce:*

a) Za trochu lásky ...

Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
šel v ledu – ale v duši věčný máj,
šel vichřicí – však slyšel zpívat kosy,
šel pouští – a měl v srdci perly rosy.
Za trochu lásky šel bych světa kraj
jak ten, kdo zpívá u dveří a prosí.

(Jaroslav Vrchlický, Okna v bouři)

.....

b) X: Ahoj, Pavle.

Y: Čau, Pepo. Kam ses vydal?

X: Ale jdu si zahrát fotbal. Nepůjdeš se mnou?

Y: No, ale jo, půjdu s tebou. Stejně nemám co dělat.

.....

c) Svým dopisem ze dne 26. 5. 2008 jste požádal o povolení zkrátit pracovní dobu. Posoudili jsme důvody, které jste ve své žádosti uvedl, a naše provozní možnosti a sdělujeme Vám, že s požadovaným zkrácením týdenní pracovní doby souhlasíme.

.....

d) Alexandr Makedonský se r. 332 př. n. l. nechává v Egyptě korunovat králem. Jako nový král Egypta vykonal Alexandr, co mohl, aby si Egyptany naklonil. Velkoryse uznal egyptské náboženské tradice. Přinesl veřejnou oběť posvátnému býku Hapimu, Ptahovi a dalším bohům, uznal privilegia kněžím a hodnostářům. ...

(Odmaturuj! z dějepisu 1)

.....

e) Melbourne nechce Velkou cenu

Melbourne (ČTK) – Závod formule 1 v australském Melbourne přišel o podporu místních zastupitelů. Ti požádali vládu státu Victoria, aby se podniku na okruhu v Albert Parku vzdala. S organizátory světového šampionátu má australské dějiště smlouvu do roku 2010. V Austrálii se Velká cena F 1 jezdí 23 let, začínala v Adelaide a pak se přesunula do Melbourne.

(Mladá fronta - DNES 19. 6. 2008)

.....

f) Vážené senátorky, poslankyně, vážení senátoři, poslanci, vážená vládo, dámy a pánové,

po pěti letech před Vás opět předstupuji jako kandidát na úřad prezidenta republiky. Velmi si toho vážím. Je mi ctí ucházet se o Vaše hlasy.

Rád bych poděkoval těm, kteří mne před pěti lety zvolili. Vám všem bych chtěl poděkovat za spolupráci, ve které bylo přátelské setkávání se i občasné utkávání se.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V demokratické zemi nemůže být jinak. Vás všechny bych chtěl požádat o podporu při volbě dnešní.

(Projev V. Klause před parlamentem při volbě prezidenta 8. 2. 2008)

3. Přečtěte si následující ukázky za odpovězte na uvedené otázky:

a) Závěrečná řeč Václava Havla (u odvolacího senátu 20. 12. 1979)

Paní předsedkyně, soudní senáte,
odvolal jsem se proti rozsudku mimo jiné i proto, že mám vážné výhrady k průběhu hlavního líčení. Neměl jsem dojem, že toto líčení je zaměřeno k věcnému odkrývání pravdy, jak zákon vyžaduje, ale k vašemu co nejrychlejšímu odsouzení. Důkazy nebyly věcně zkoumány, k připomínkám obžalovaných nebylo přihlíženo a většině z nich bylo znemožněno souvisle a v celém rozsahu přednést své závěrečné řeči, ačkoliv se neodchylovaly od podstaty věci. Okolnost, že hlavní líčení trvalo první den dvanáct hodin a druhý den třináct, rovněž nepřispěla k atmosféře věcného zkoumání pravdy. Ve vašich rukách, vážený senáte, leží možnost napravit bezpráví, které dělá hanbu československé justici.

(Podle V. Havla, O lidskou identitu)

Otázky k textu

1. Jaký ráz má uvedený projev?
2. Jde o projev monologický, či dialogický?
3. Jaký cíl má tento projev?
4. Kolik mluvčích se projevu účastní?
5. Který slohový postup a který slohový útvar text představuje?

Stylizační a kompoziční cvičení

1. Jakého oslovení byste použili v mluveném projevu, kdybyste se měli obrátit
a) na vašeho nadřízeného, b) na vedoucího opravny aut?
2. Vyhledejte v textu podstatná jména slovesná a nahraďte je synonymy.
3. Najděte v textu slovesa v trpném rodě. Pokuste se je nahradit zvrtnou podobou slovesa.

b) Ale co jsem zažil při prvním fárání, tomu se dnes říká šok. V šatně mužstva byl strašnej smrad z fáracích hadrů a holinek a hrůza nad hlavou. Jeden viselec vedle druhého jako na hromadném popravišti, to jak visely na věšákách u stropu fáračky s gumovkama. Bylo mi divný, proč stojíme pod těma voběšencema jako blbci. Až vyfárala noční směna, svlíkl se vedle každého z nás jeden pětépák mazák a my si voblíkli jeho fáračky a gumovky ještě teplý, voni pro nás neměli ani fáračky. Vojín Jůna byl několik dní zelenej jako žluna. Když máte na sebe voblíct vod špíny šedý cizí spodky a vonuce ještě teplý vod jiný nohy, taky nezáříte barvama. Z toho je vidět, že pětépé nebyla jen samá sranda aneb válčili jsme za Čepičky.

(Podle F. Stavinohy, Anti-Švandrlík, 1991)

Otázky a úkoly k textu

1. Posuďte na základě ukázky, o které slohotvorné činitele subjektivní (věk, pohlaví, zaměstnání, zájmy, fantazie, vztah k lidem atd.) v ní jde?
2. Zařadte ukázku ke stylu.
3. Jaký slohový postup a útvar autor zvolil?

Stylizační a kompoziční cvičení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. Rozdělte úryvek textu na kratší úseky.
2. Pokuste se stylizovat nadpis.
3. Najděte v textu přirovnání. Nahradejte je jinými.
4. Vytvořte výpovědi se slovy šok, šokující, šokovat. Nahradejte je synonymy.
5. Převeďte text do spisovné češtiny.

Slohové postupy a útvary

Slohový postup

Slohový útvar

slohové útvary se liší:

- a) podle postupů, na kterých jsou založeny
- b) podle funkčního stylu, v kterém jsou zpracovány
- c) podle formy zpracování (ústní, písemná)
- d) podle počtu mluvčích (monolog, dialog)

Druhy slohových postupů:

- **informační** – nejjednodušší, podává fakta (co, kdy a kde se stalo), prostě konstatuje (nevysvětluje), třeba jen formou výčtu

útvary: styl prostě sdělovací – zpráva, dopis, oznámení, telegram; běžný hovor
administrativní – zápis schůze, úřední oznámení, obchodní dopis, žádost aj.
publicistický – zpráva, reklama, inzerát; rozhlasové a televizní zprávy

- **vyprávěcí** – podává průběh jedinečného děje, má dějovou linii od zápletky k vyvrcholení a rozuzlení děje, usiluje o zajímavost, názornost, pestrost

útvary: styl prostě sdělovací - vyprávění příhody, vzpomínky
publicistický – novinové reportáže, črty; rozhlasové a televizní reportáže
umělecký – v próze vyprávění se zápletkou (novela, povídka, román)

- **popisný** – vystižení vnějších znaků, příznačných rysů objektu nebo děje (pracovního postupu); zřetel k částem a celku, souvislostem;

útvary: styl prostě sdělovací nebo administrativní – prostý popis, dotazník, životopis
prakticky odborný – odborný popis, návod
vědecký a naučný – popisné části ve výkladu
publicistický – popis v reklamních prospektech, cestopis
umělecký – popis postav, prostředí (součást vyprávění)

- **charakterizační** - vystižení vnitřních znaků objektu (osoby), a to přímo (konstatováním), nepřímo (doklad jednání, prvky vypravování)

útvary: prostě sdělovací nebo administrativní – charakteristika, posudek
umělecký – charakteristika postav, prostředí (součást vyprávění)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **výkladový** – vysvětlení podstaty jevu (nejen vnější znaky, ale i vnitřní vztahy, souvislosti, příčinné jevy)

útvary: prakticky odborný – směrnice, předpisy, zákony a výklady k nim, referát
 vědecký – výklad, pojednání (odborné publikace, učebnice), přednáška, odborný referát
 publicistický (řečnický) – projev, proslov

- **úvahový** – vyjádření názorů autora, zamyšlení, hodnocení, srovnávání, vyvozování logických závěrů; city a postoje; využití výkladových postupů (v odborných tématech) nebo vyprávěcích (v uměleckých dílech)

útvary: prakticky odborný – diskuse, úvaha
 vědecký – úvaha v odborných publikacích, učebnicích, kritická stať, recenze, odborná diskuse
 publicistický – úvodník, komentář, úvaha, rozhlasová a televizní beseda
 umělecký – úvaha (postoje a city autora) v próze a poezii

smíšené útvary: esej – prostředky odborné a umělecké
 fejeton, umělecká reportáž – prostředky publicistické a umělecké

Cvičení

Určete, které slohové postupy převažují v následujících ukázkách:

a) Ty můj kraji! Jsi tam, kde Vysočina nabírá dech a pole skládají slib chudoby. Potulné jaro kličkuje dlouho rozestlanou ornici, sněhy i dešti a ospalé barvy se vyčkávavě protahují...
 (F. Halas)

.....

b) Tíhové pole působí nejen na tuhá tělesa a jejich části, ale i na kapalinová a plynová tělesa i na jejich molekuly. Účinkem působení tíhového pole je ustálení volného povrchu kapaliny v klidu v rovině kolmé směrem tíhové síly. Tak vzniká vodorovný povrch kapaliny v klidu na povrchu Země.

.....

c) Tak chodil odvážný zbojník po horách kolik let, mstil se cizím pánům, pomáhal bédnému lidu. Za jeho času již v nejednom zámku jednali s poddanými lépe, protože se báli jeho msty.

.....

d) Podle toho by nejšťastnější byli velcí umělci, vědci, státníci či úspěšní podnikatelé. Veřejné uznání jejich úspěchu je jistě činilo šťastnými. Je však sláva a bohatství jedinou nebo hlavní podmínkou štěstí? A přinášejí ho vždy? Je nepochybné, že záleží také na vztahu člověka k lidem.

.....

e) Gymnázium v Rychnově nad Kněžnou pořádá besedu s RNDr. Alicí Novotnou o ochraně přírody ve východních Čechách. Setkání, které se koná v úterý 23. března

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

od 14.00 hodin v aule gymnázia, bude spojeno s promítáním diapositivů ze zajímavých přírodních lokalit regionu Vysočiny.

.....

f) Vychrtlý hejtman osmahlé tváře, vysedlých lícních kostí, hladké brady, ale mocných, sivých knírů čekal v plné zbroji ve bráně na koni. Zapadlé, zelenavé jeho oči byly všude kolem.

.....

Styl prostě sdělovací

.....
.....
.....

cíl:

mluvené projevy

psané projevy

znaky:

jazykové prostředky:

.....

.....

slohové útvary:.....

.....

.....

Cvičení

1. *Přečtěte si následující ukázkou a odpovězte na uvedené otázky:*

T: Tak jak si tady žijete, přímo u hřbitova?

O: Jak bysme si tady žili. Je tady ticho, klid tu máme, víte? Mrtvejch se nebojíme, ty sou rádi, že spějí, ale živejch jazyku se musíme bát, že jo.

T: Kdo vám pomáhá při práci?

O: Hlavně děda, už je starej, je mu sedumdesát šest roku, mně šedesát tři. Měli sme dva syny, no a ty nám pomáhali.

T: Jak trávíte volný čas? Máte svého koníčka?

O: Houby, to je muj koníček. Teď rostou hodně, ale esli bude takhle chladno, tak asi přestanou. V lese je strašně lidu, v neděli už sou v šest ráno šecky cesty vošancovaný autama a motocyglama.

T: Jaký houby tady rostou?

O: No všechny možný. V neděli sem našla takovýhle čtyry křemeňáci. Řibky a lišky tu taky sou.

T: A jaké je vaše bydlení?

O: Neměnila bych nikde s bytem. Je to tu zchátralý, voni nemaj peníze židovská obec náboženská, je to pro vostudu. Snad to tady dožijem až do tý smrti.

(Podle výzkumu R. Brabcové, Městská mluva v Brandýse n. Lab., 1973)

Otázky a úkoly k textu

- 1. Která témata se objevují v dialogu?
- 2. O jaký projev jde?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Najděte v textu příklady nespisovné výslovnosti samohlásek, souhlásek a souhláskových skupin.

4. Do kterého stylu byste předcházející dialog zařadili?

Stylizační a kompoziční cvičení

1. Nahradte vhodnějšími výrazy či slovními spojeními tak, aby nedošlo ke změně významu: - živejch jazyku se musíme bát -, - šecky cesty sou vošancovaný –

2. Vyberte si jednu z odpovědí dialogu a rozšiřte ji tak, aby byla obsahově úplnější.

Mluvní cvičení

Připravte si vlastní otázky, které byste položili kolemdoucím ve vašem městě, vaší obci. Téma zvolte podle vašeho uvážení.

2. *Zamyslete se nad stylizací mluvené řeči v literárním díle. Proč ji autoři využívají?*

Sotva jsem přišel domů a sotva táta odešel do banky a maminka na návštěvu, vytočil jsem Dreslerovo číslo. Vzal to brácha.

„Mařena se učí,“ pravil.

„Tak neblbni a zavolej ji!“

„Fotr jí zakázal, že se nesmí hnout z pokoje. Měla kouli z českýho slohu.“

„Nekecej! Jak ji mohla dostat? Ze slohu se nedávaj.“

„Měla v něm čtyry hrubky,“ řekl Honza. „Napsala omýtka s tvrdym y a dobili hrad s měkkym a zapoměl s ie a dokonce ve slově řýše ypsilon, to prej schválně. Za každou hrubku jedna dólu, a sloh stejně jako vod Hurvínka, tak si to spočítej.“

„Je váš fotr doma?“

„Neni.“

„Tak přeci nevodřekneš kamarádovi!“

„No dobrý, já to Mařeně řeknu.“

(podle J. Škvoreckého, Prima sezóna)

Otázky k textu

1. Čím se liší dialog od monologu?

2. Které znaky má dialogický projev?

3. Kdo je účastníkem dialogu v textu ukázky?

4. Kterými termíny jsou označováni účastníci každého dialogu?

5. Při telefonickém styku rozhoduje o úrovni dorozumění obou stran kvalita jazykového vyjádření každého účastníka. Jakými zásadami (společenskými pravidly, zvyklostmi) by se měl řídit člověk, který někomu telefonuje?

6. Najděte v ukázce neúplná (eliptická) vyjádření. Pokuste se vyjádřit je úplně. Jak se změní projev?

Krátké informační útvary

.....
.....
.....
.....

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a) útvary **oznamovací**

.....
.....

b) útvary **heslové**

.....
.....

c) útvary **dokumentární**

.....
.....

Stylistická cvičení:

1. Určete, zda vyhovuje toto oznámení:

Studenti 2. A Gymnázia K. V. Raisa v Hlinsku pořádají dne 6. října vzpomínkové pásmo o Karlu Václavu Raisovi.

a) Čím byste oznámení doplnili, aby bylo úplné?

b) Oznámení doplňte ještě důvody, proč je akce pořádána, a výzvou k návštěvě.

.....
.....

2. Uveďte nedostatky následujícího oznámení a text opravte:

Myslivecké sdružení Příseka pořádá a zve na tradiční poslední leč s bohatou tombolou, která se bude konat v sále místního kulturního domu dne 29.12. od 20 hodin.

.....
.....
.....

3. Přečtěte si inzerát:

Vdova 54/160 hledá seznámení s inteligentním mužem abstinentem z nedostatku příležitosti.

a) najděte falešnou skladební dvojici

b) přeformulujte text tak, aby byl jednoznačný a aby měl správný smysl

.....

4. Upravte formulaci:

Kytaru a jiné hudební nástroje úspěšně vyučuje zn. „Odborník“.

.....

5. Upravte nevhodně formulovanou větu (z reklamního letáčku továrny na obuv):

Přejeme vám příjemnou chůzi z dokonalého výrobku.

.....

6. Posuďte následující formulaci:

Včera jsme oslavili sté výročí úmrtí našeho slavného rodáka.

.....

7. Upravte nevhodně formulovanou větu:

Přijmeme jednoho muže s možností částečné invalidity jako skladníka.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. Přečtěte si tyto věty:

Vyhláška předpisuje, že osobní automobil musí být vybaven bezpečnými pásy. Náš televizor neměl dosud žádnou poruchovost.

- a) Vyhledejte ve větách nevhodně užitá slova a nahradte je správnými.
- b) Užijte nahrazené výrazy náležitě v jiných větách.

9. Jaký charakter má spojení dělat dětskou sestru? Nahradte sloveso dělat v uvedeném spojení.

10. Vytvořte pozvánku na den otevřených dveří vaší školy.

Vypravování

.....

.....

.....

.....

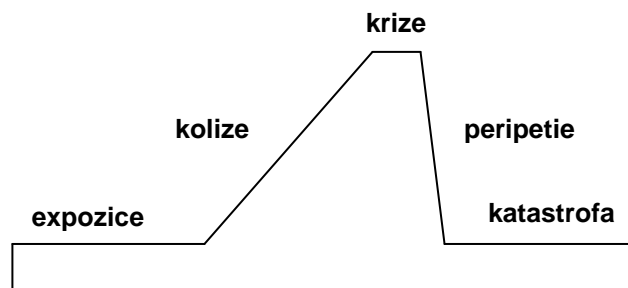
.....

.....

.....

Osnova vypravování:

- I. **Úvod**
-
- II. **Vlastní vypravování:**
 - 1. Expozice
 - 2. Kolize (zápletka)
 - 3. Krize
 - 4. Peripetie
 - 5. Katastrofa
- III. **Závěr**
-

Vyprávěcí postup:

- chronologický
- retrospektivní
-

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

dodatečně připojená část děje

Jazyk vypravování:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Cvičení

Přečtete si následující vypravování, které vychází z kratičké novinové zprávy o přepadení malé venkovské pošty, a vyřešte úkoly uvedené za textem.

Přepadení

Bylo ráno 31. 12. 2002. Paní Marie Jablonská stála, ruce opřené o stůl. Chvilími se podívala na malé hodinky obepnuté kolem jejího širokého zápěstí. Zařezávaly se jí do ruky. Znervózňovalo ji to. Ale nebyl to ten pravý důvod její mrzutosti. „Všichni si odejdou, jen já tu musím trčet. Oni si snad myslí, že když jsem stará bába, že doma nemám co dělat! Kdyby ten čas alespoň trochu běžel!“

Paní Jablonská si našla zábavu. Dívala se oknem na kolemjdoucí. Moc jich nebylo. Najednou si všimla paní Krabotové a zamávala na ni. Chvilí si povídaly. Jen tak u okna. Pak paní Krabotová odspěchala. Ten rozhovor paní Marii přece jen zvedl náladu. Sedla si ke stolu, popadla koš s dopisy a připravila razítko. „Tak jdem na to,“ povzdechla si, „alespoň mi to líp uběhne.“

Za chvíli se tak zabrala do práce, že si nevšimla bouchnutí hlavních dveří. Postřehla nějaký zvuk na chodbě. Zvedla hlavu. Pár sekund naslouchala, pak zavrtěla hlavou a pokračovala v načaté práci.

„Hlavně opatrně,“ myslel si. „Hlavně opatrně, jinak je konec.“ Nemyslel na to, jaký by to byl konec. Nechtěl na to myslet. Soustředil se jen na přítomnost. Vztáhl ruku na kliku. Rána razítek najednou ustaly. Cukl sebou. Punčocha na tváři ho svědila a znervózňovala do nepříčetnosti. Rány se znova ozvaly. Oddychl si. Stiskl kliku.

Paní Jablonská koutkem oka zahlédla nějaký pohyb. Ano nemýlila se. Dveře se pomalu otevíraly. Myšlenky jí probíhaly hlavou jedna za druhou. Domněnku že by to byl zákazník okamžitě zavrhla. Proč by se na poště pohyboval tak tiše a opatrně? Začala se potit a třást. Nevěděla co má dělat. Vtom jí pohled padl na telefon. „Číslo“ pomyslela si „honem číslo policie.“

Než stačila doběhnout k telefonu, zahlédla ve dveřích jeho postavu. Hrozivou, tmavou. V ruce něco držel. Když zvedala sluchátko, došlo jí, že je to pistole. Sluchátko jí vypadlo z ruky. Vytřeštěně se na neznámého dívala. Pohyboval ústy. Paní Jablonská neslyšela, co muž říká. Něco v ní ale zlomyslným hlasem šeptalo: „Nevidíš? Chce peníze! Po tobě, která jsi dělala poště vždy čest.“

Přibližoval se, pistoli výhrůžně namířenou přímo na ni. „Ne!“ vykřikla v duchu. „ Ne, ne a ne!“ Popadla těžkou vázu, natáhla ruku a ...

Uvědomoval si to, když házel peníze do tašky. Ne, tohle nechtěl. Báł se podívat na ni, jak ležela v koutě, kolem krev. V duchu obhajoval sám sebe: „Musel jsem ji zabít!“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vrhla se na mě! To ona si to způsobila!“ Přesto se nemohl uklidnit. Přece jen se na ni podíval. Pak se obrátil a zmizel ve dveřích.

Policeie zloděje dopadla již ten den. Byl to Jan Kloska, dělník z blízké vesnice. Důvodem přepadení byly peníze. Obviněný stále opakoval: „Nechtěl jsem ji zabít, nechtěl!“

Teprve později mu mohli říci, že paní Jablonská žije a že se po pobytu v nemocnici nakonec zotavila. (Ze školní praxe)

Otázky a úkoly k textu

1. Najděte ve slohové práci jednotlivé části vypravování.
2. Všimněte si zajímavého střídání dějových rovin.
3. Proč se ve vypravování střídají delší souvětí s větami krátkými?
4. V podtrženém odstavci doplňte interpunkci
5. Najděte apoziiopezi (nedokončenou výpověď). K čemu se využívá?

Řeč vypravěče a postav:

-
ich-forma.....
-
er-forma.....
-
du-forma

Přímá řeč podává něčí projev tak, jak byl pronesen. Od ostatního textu je oddělena uvozovkami a bývá uvedena tzv. uvozovací větou.

(zachovává si původní osobu i čas)

.....
.....
.....

Nepřímá řeč je zprávou o něčem výroku. V textu je vyjádřena vedlejší větou.

.....

Nevlastní přímá řeč je mluvnicky shodná s přímou řečí, ale není oddělena uvozovkami.

.....

Polopřímá řeč užívá pouze třetí osoby, řeč postavy převádí do řeči vypravěče.

.....

Vnitřní monolog

.....

Cvičení

1. *Převedte v pohádce řeč nepřímou na řeč přímou:*

Kmotr Matěj

Kmotr Matěj šel navštívit kmotra Jíru. Nedaleko statku potkal kmotrova chlapce a ptal se ho, co dělá táta. Pravdomluvný chlapec odpověděl, že právě chtěl jít, ale když viděl kmotra Matěje za humny, že vstal a nechal jídla být. Kmotr se ptal proč, a Jozífek prozradil, že táta povídal, že by kmotr mnoho snědl, proto že máma musela ze stolu všechno schovat.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na kmotrovu otázku, kam to schovala, řekl Jozífeček, že husu dala na píčku, kýtu na kamna, klobásy se zelím do trouby, buchty na skříň a dva džbány piva pod lavici.

Kmotr se neptal dále, usmál se a v okamžení přešel přes práh ke kmotru Jírovi. Ten ho uvítal a litoval, proč Matěj nepřišel o chvílku dříve, že s nimi mohl jíst, ale právě dnes že jim od jídla nic nezbylo, čím by ho uctili.

Matěj vysvětloval, že nemohl přijít dříve, že se mu na cestě přihodilo něco neočekávaného. A když ho kmotr Jíra vyzval, aby povídal co, vyprávěl, že zabil hada a ten had že měl hlavu tak velkou jako ta kýta, co mají na kamnech, tlustý že byl jako ta husa, co je na píce, že měl bílé masíčko jako ty buchty, co jsou na skříni, dlouhý že byl jako ty klobásy, které leží na zelí v troubě, a krve že bylo jako piva v těch dvou džbánkách, co stojí pod lavicí.

Dobře to Matěj vyvedl. Kmotr Jíra se za svou nepohostinnost zastyděl, žena musela jídlo a pití na stůl postavit a oba teprv hosta častovali.

(Podle B. Němcové)

Úkoly k textu: *Všimněte si prostředků mluvené řeči. Vyhledejte nadměrně užívaná ukazovací zájmena, hovorová vztažná zájmena, elipsy, přirovnání.*

2. *Přiřadte jednotlivé možnosti otevření děje ve vypravování k daným ukázkám: časový údaj, anekdota, hádanka, popis a charakteristika hlavní osoby, otázka, deliberativní otázka (nečekáme na ni odpověď), líčení přírody, časový údaj, retrospektivní postup, in medias res (přímo do středu děje), tajemství*

a)

Toho roku bylo léto tak parné, že lidé chodili po ulicích jako mátohy a zdáli se být pokryti prachem. Prachem bylo pokryto i všechno ostatní. Květiny ztratily své původní barvy, růže, fialky i tulipány byly smutně šedivé, pokud vůbec ještě byly...

b)

Událost, o které chci vypravovat, se stala v létě roku 1918, kdy už se válka chýlila ke konci, ale v tomto kraji se události válečných let datovaly jaksi pozpátku...

c)

Jan ze mlýna, kterému se tady říkalo Mlýnský, ačkoliv to vůbec nebylo jeho jméno, vypadal naprosto jinak než všichni ostatní. Byl tak starý, že už se nikdo na jeho léta neptal, ale nepatřil k moudrým starcům, spíš k věčným dětem. Rád se smál – a smál se věru všemu. Jindy se alespoň usmíval, neboť tohoto Jana nic netrápilo. Alespoň si to lidé o něm mysleli a on jim to nevyvracel. Jan s lidmi nemluvil. Jan byl němý.

d)

Abyste pochopili příběh, který vám chci vypravovat, poslyšte nejprve anekdotu, jež k němu neomylně patří.

Ptal se pan katecheta v hodině náboženství:

Tak nám, Pepíčku, řekni, podle čeho poznal Pán Bůh, že Adam a Eva pojedli jablko ze stromu zakázaného. Podle ohryzku, prosím, odpoví Pepíček snaživě...

e)

Kterou stranu mince nazýváme líc a kterou rub?

(Pak je vhodné pokračovat buď krátkým zamyšlením, nebo krátkým výkladem.)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

f)
Už se nikdy nedovím, co měla stařenka na mysli, když tak často mluvila o božích mlýnech...

g)
Víte, kde leží Odřepsy?

h).....
Jak se mohlo stát, že jsem po celou dobu neměl ani tušení, co se kolem mne děje?

ch) In medias res -
Adélko, ozvalo se z vedlejšího pokoje. Jsi tam, Adélko?

i)
Tak starý Dolínek už umřel. Budiž mu země lehká.

Úkol k textu: Vyberte si jednu z možností a napište vypravování.

3. *Upravte nevhodné opakování týchž sloves:*

Šli jsme lesní cestou, pak jsme šli pěšinkou mezi poli, pak jsme vyšli na silnici, přešli jsme mostek a pak jsme přišli na nádraží.

Celé prázdniny budeme na chatě. Když bude pěkně, budeme se koupat. Předháníme se, kdo bude první u rybníka.

4. *V čem jsou slohové nedostatky následujících vět?*

Když jsme dorazili na místo, tak už tam nikdo nebyl. Když jsme se vraceli domů, tak jsme uhasili oheň. Šlo se stále podél potoka. Když začaly prázdniny, tak mě navštívil kamarád z Holandska.

5. *Dokončete přirovnání:*

zpíval jako....., je červený jako....., směje se jako.....,
byla jako....., běhá jako....., je zmrzlý jako.....,
pokoj byl jako....., přednáška byla jako....., stál tam
jako....., sedí jako....., byl jsem jako.....

6. *Odstraňte nejasnost, popř. směšnost v následujících výpovědích:*

Strýc honil motýla takovou rychlostí, že přeskočil mého bratrance a chytil ho.

.....
Do obchodu se psy vstup zakázán.

.....
Pokud místní obyvatelé nepřestanou jaky pronásledovat, je jejich vymření otázkou času.

Santa Claus je dobrý přítel dětí se stříbrným vousem.

.....
Povolen zůstává lov domorodého obyvatelstva původními primitivními prostředky.

7. *Které vyjádření je nadbytečné?*

Mezi hodnotnými exponáty se objevilo i několik nevkusných kýčů.

Psi jsou oblíbenými miláčky všech členů rodiny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Je nabíledni jasné, že musíme volit jiný postup.
Už se začalo topit v obytných bytech.

8. *Upravte neobratné vyjádření, užíjte vhodně zájmena:*

Vendula se omlouvala, že nemůže za tento její pozdní příchod ona, ale její bratr.

.....
Viděli jsme Honzu se svým psem, jak se k nám blíží.
.....

9. *Odstraňte stylistické chyby v následujících větách:*

a) Podívejme se a všimněme si detailně tohoto obrazu.....
Urychleně vystupujte a nastupujte do vlaku.
Nejprve jsme chtěli a pak pečovali o vysazené stromy.

b) Nejsm spokojená z toho, co vidím.
Neopomeňte na zásadu, že slovo dělá muže.

c) Hosté, když se dostanou k brance, chybí jim střelecká muška.

Zkoušku, kterou žáci konali, neprokázala potřebné znalosti.
V místnosti, v níž byla porada minule, není volná.

d) Pokus probíhá jen na omezeném počtu pozemcích.
Ve většině případech jde o městská zařízení.
Přitom se to stalo řadě lidem.
To je tam na spoustě místech.

Jak se vyvarovat základních a nejčastějších chyb v slohových pracích:

- Práce musí odpovídat tématu a slohovému útvaru.
- Snažte se o návaznost myšlenek, návaznost odstavců textu.
- Ve větách, které následují za sebou, neopakujte zbytečně stejná slova. Lze je nahradit vhodným zájmenem, slovem souznačným, někdy je můžete vynechat.
- V jednom větném celku neužíváme spojení když – tak.
- Ukazovací zájmena užíváme pouze tam, kde je to nutné.
- Spojka jestli je hovorová. Nahradte ji spojkou jestliže. Tam, kde slovo jestli uvozuje otázku, nahradte ho spojkou zda nebo zdali.
- Zkontrolujte tvary zvratných sloves v 2. os. sg. min. času – ptal ses (chybně ptal jsi se), zpíval sis (chybně zpíval jsi si).
- Zkontrolujte interpunkci ve větách jednoduchých a v souvětí.
- Pokud jste použili přímou řeč, zkontrolujte rovněž správnost interpunkce.
- Dodržujte zásady pravopisu – používejte vždy Pravidel českého pravopisu.
- Dbejte na estetickou úpravu práce.

Cvičení

Opravte následující slohovou práci

Pohádka o chechtavém dráčkovi

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Před mnoha a mnoha lety žil malý dráček jménem Letomír. Ten obýval jeskyni na okraji malého lesa, do kterého na houby chodilo mnoho lidí.

Letomír byl velmi veselý a každé ráno si říkal: „Dnes bude ale opravdu krásný den“.jeho dobrá nálada však měla jeden háček. Když se Letomír smál, tak mu začali z úst šlehat plameny. Proto se ho lidi báli a nechtěli se s ním přátelit.

„Já sem pořád tak sám“ říkal si pořád častěji. Postupem času se z něj stával stále smutnější dráček. Už se tolik nesmál.

Toho si všimla i malá holčička Anička, jenž chodila každé ráno k dráčkově jeskyni na maliny. Tam totiž rostly nejlepší. „ To je nějaké divné“ říkala si , když neviděla z dračí jeskyně vyletovat plameny. „Zajdu se za Letomírem raději podívat.“

Holčička došla až k dračí jeskyni a nahlédla dovnitř. Když však spatřila smutného dráčka hned jí přešel strach a zeptala se ho: „Pročpak jsi tak smutný?“ Dráčkovy se rozsvítily oči: „smutný jsem protože nemám žádné kamarády, když šlehám plameny.“ „ Mám nápad!“, vykřikla Anička. „Zkus vypít tu studánku, co máš za jeskyní. Třeba se Ti ten plamínek v ústech uhasí“, poradila mu.

Dráček udělal vše, co mu Anička poradila. „ Pomohlo to!“ jásal. Od té doby se Letomír pořád smál až se za břicho popadal.

Pár dní potom si už našel spoustu kamarádů, protože se ho už nikdo nebál.

(Ze školní praxe, upraveno)

Dopis

.....
.....
.....

Nejčastější druhy dopisů:

1.
.....
2.
.....
3.
.....
.....
4.
.....
.....

Kompozice osobního dopisu:

I. Úvod

- 1.Datum
- 2.Oslovení
- 3.Počáteční obrat k adresátovi

II. Vlastní sdělení

.....

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

III. Závěr

1. Zakončení

2. Podpis

Cvičení

1. *Přečtěte si následující text a najděte v něm stálé prvky, které se v dopisech vyskytují.*

Praha 5.7. 1970

Ahoj, Bufáku,

Díky za oba dopisy. Jsi hodný, že jsi napsal a že na Krkavci to bylo fajn, i když úlovky zas tak obrovský na tu dálku nejsou. Ale ta myšlenka, že to má člověk risknout s těmi úhoři a rvát je nahoru, je zajímavá.

Jinak jsem zhruba v pořádku. Měl jsem 40tiny, tak jsem dostal plno krásných darů a bylo tu veselo, byla tu i radotínská babička, chtěl jsem pozvat i Tebe, ale nevěděl jsem, kdy se vracíš a jestli bys vůbec přijel. Pořád se tančilo a zpívalo „Já se dnes

dopoledne žením“, což je má nejkrásnější písnička, a budu strašně rád, když se bude hrát, až mě jednou povezu na tom šoupátku s rakví do kremace. Tak to zaříd', kdybych byl na řadě dřív.

Poslal jsem Ti pohled z Berounky. Jel jsem tam do konce června na nejkrásnější přívoz na světě, na Rybárnu, a byl jsem tam, než přijedou Pražáci. Byl jsem tam šťastný jako dítě, a už dlouho jsem takového něco neprožil. Chytil jsem kapra, velikého tlouště a asi 50 plotic a tloušťů menších, na chleba to bylo nádherný, to dáš háček na imitaci a necháš splavat chleba a pak to vezme veliký po předchozím napadání menšími. Je to asi 500 metrů k Čertovce, kde prý jsou velký kapři, a byl jsem na Oupoři a u ústí potoka bylo naskládáno desítky pstruhů. Je to nádherný kraj.

Já Ti začal sbírat materiál na svou novou knihu „Fialový poustevník“, to je o tom poustevníkově, co žil pod hradem Týřovem. A když jsem po odpolednech začal tu látku sbírat, rostlo mi to pod rukama a já nyní vím, že to musí být má nejkrásnější kniha, jakou už nikdy nenapíši, a že ji musím napsat rychle, dokud mám ještě síly. A tak jsem makal těch deset dní, jak jsi mi radil, abych splnil ten dluh tomu kraji.

On ten poustevník maloval obrazy fialovými barvami, které tam nikdy nebyly, a vyměňoval ty obrazy za vajíčka a pak ho chtěli zvolit také do Národního výboru. To všechno tam v té knize bude, ale materiálu mám ještě málo a místní psavci se už zajímali, o co mám zájem, a je nebezpečí, aby mi ten námět nepokazili. A tak, Hugo, já musím 1. září nutně tam, a ne nikam jinam. Když pojedu do jižních Čech, teprve budu poznávat folklor a lidi a nakonec nic z toho nebude. Musím tam, kde už to znám, a tak se na mne nezlob, vždyť Ty sám víš a chápeš, že je to nutné.

Možná, že se objevím na Kladně, předem bych napsal, ale asi v srpnu, mám dělat pro televizi scénář „Kladno hází“, je to rozšíření toho Kloze.

Jinak jsem dostal k 40. také radostné zprávy ze zahraničí. Norsko už překládá knihu o tátovi, „Smrt krásných srnců“! A u ž se překládá pro NSR a NDR, a uvažuje se o Jugoslávii a USA. To je krásná zpráva. Jednak mi to potvrzuje, že ta kniha není

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

špatná, a na druhé straně, že se o našem tátovi dozví celý svět. A za třetí, kdyby to v těch pěti zemích vyšlo, tak je to sto táců a to také není marné v dnešní době.

Lidé už mi předpovídají sláva, ale já bych chtěl pracovat. Moc!

A napsat knihu o mém fialovém poustevníku, o rybách, a o blázinci.

Pozdravuj děvčata a ahoj!

Ota

(Z korespondence Oty Pavla bratrovi; Hugo Pavel – „Bufák“)

Otázky a úkoly k textu

1. Jaké byly Pavlovy „lásky“, sny a touhy?
2. Četli jste některou z jeho knížek? Kterou?
3. Vytvořili jste si na něho stejný názor při čtení knížek jako při čtení dopisů?
4. Najděte v textu nespisovné tvary slov.

2. Dopisy vypovídají mnohé o svých autorech. Co si myslíte o tvůrcích následujících dopisů?

a)

2. listopadu 1836

Lori!

Proč ses opovážila jednat proti mému příkazu a šla dolů k svému otci? Proto jsem Tě vzal k nám nahoru? – Chceš nakonec všechno zkazit? – Pro mne je to lehké! –

Vezmu šaty a jdu do Litoměřic. – Kam? – to se nikdy nedozvíš, budeš-li ještě jednou jednat proti mému rozkazu. – Rozkazu říkám – a už mě nikdy neuvidíš. – Rozkazuji Ti, přísně Ti rozkazuji, abys nikdy z našeho domu nevycházela, nikam, za žádnou, vůbec žádnou záminkou; na mši, ke zpovědi, na katechismus, nikam; - nebo – dokud je Bůh a má duše naživu při svém životě Ti přísahám, že mě nikdy neuvidíš. Jestli se opovážíš a půjdeš z domu k svému otci nebo dokonce na faru nebo někam, tak jak je Bůh nade mnou – opustím Tě u oltáře. – Zůstaneš tedy stále a stále u Ludvíka, a když Tě budou někde chtít, tak řekneš, že jsi nemocná; - stejně nesmí nikdo přijít k Tobě – ještě se třesu vztekem, když pomyslím, že někdo z vašich tady byl a chlapce viděl !!! - - - A když přijdu do Prahy a Ty mě obelžeš jen jediným slovem, tak jako že si přeji, aby Ludvík žil, tak Ti přísahám, že jsi mě ztratila na věčné časy. Všecko zůstane, jak je, žádné přípravy nic, vůbec nic ať se nestane, dokud nepřijedu do Prahy. Nevyjdeš z mého pokoje! –

Přijedu do Prahy v pondělí sedmého, v úterý je svatba a ve čtvrtek jedeme z Prahy do Litoměřic. Na svatbu nebude nikdo pozván, koho nepozvu já. Bude-li mimo Tvého otce někdo z Tvých příbuzných v kostele, odejdu vám od oltáře. To při Bohu přísahám, a to mě znáš, že to udělám.

Igz

(Přeloženo z němčiny: K. H. Mácha, literární zápisníky, deníky, dopisy, Praha 1972, 340 – 341)

Otázky k textu

Prohloubil se vám pohled na Máchu? V čem?

b)

Milý Davide,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

už je tu konec roku a jak to zase vypadá. Myslíš si, že to opět dobře dopadne? Měl by ses snažit a doufat. Hlavně doufat! Ve škole si myslíš, že dokonce chodíš do práce, máš hrozně moc zameškáno, známky mizerné. A kdo za to může? Můžeš si za to sám! No sám. No prostě jsi hloupý. Nikoho nezajímají tvé osobní problémy. Kdybys drogy nebral, bylo by vše, jak má být, a polehčující okolnost, že už je to asi za tebou, ti v této situaci moc nepomůže. A teď přichází otázka. Co s tím vším budeš dělat? Budeš sekat dobrotu, snažit se a pilně studovat, nebo to jako vždy všechno hodíš za hlavu? Myslím si, že tvá povaha tě navede k druhému řešení. Ale proč? Proč už to konečně nemůže být normální, klidné? Proč pořád děláš problémy sám sobě, když právě problémy jsou to, co tak hrozně nesnášíš? A co teprve tvoji rodiče? Jsou to ti nejlepší lidé, kterým ses mohl narodit, a ty je pořád trápíš.

Tvůj život je začarovaný kruh a pro své dobro bys měl tento kruh porušit. Jednou pro vždy skoncovat s tou svojí temnou stranou myslí, najít si své místo v životě a konečně prožívat vše naplno.

Ach ty můj zatrápený brachu, koukej se sebou něco dělat. Dej vše, jak se říká, do latě. Ať už neslyším o žádném vyhazování ze školy, hádání se s maminkou. A hlavně už nikdy ten prokletý bílý prach! Už to máš dlouho za sebou, tak se drž.

Přeji ti hodně úspěchů na tvé životní pouti a vím, že to dokážeš!!!

Tvé druhé já

3. Všímněte si na ukázkách ze starších dopisů, jak se v porovnání s minulostí mění nepsaná pravidla dodržování zdvořilosti. Charakterizujte tyto rozdíly.

a) Jaroslav Hašek své budoucí manželce Jarmile Mayerové (rok 1907)

Drahá Jarmilo! Nemyslete, že chci rušit klid ve Vaší domácnosti. Vážím si zcela mínění Vašeho pana otce, kterému vyhovím, aby nebylo u Vás doma nějakých výstupů. Přestanu působit v anarchistickém hnutí a budu pracovat jedině v literatuře, popřípadě vstoupím do redakcí listů, s jejichž programem Váš otec souhlasí. Pak mně nebude moci nikdo říci, že Vám zakazuje se mnou mluvit.

b) Josef Čapek své budoucí ženě Jarmile Pospíšilové (rok 1918)

Nejdražší Jarmilo! Chtěl jsem Vám psát až po rozmluvě s Vaší maminkou, ale měl bych srdce příliš sevřené, kdybych se na Vás neobrátil hned ještě po Vašem dopise, který došel včera večer. Čekám, již dávno mohla tu být odpověď od maminky: nepřijde-li zítra, v sobotu, půjdu k ní bez ohlášení. Nebojte se, prosím Vás, že bych vůči ní mohl být zaujatý, že bych na ni mohl promluvit bez šetrnosti a úcty. Všechny výčitky, kterými se tu sama zahrnujete, jsou nedůvodné a nespravedlivé. Nikdy jste mi ničeho nesugerovala a já bych vždy dbal co nejsvědomitěji, aby do mých slov nepronikl rmut dlouhého trápení, který se mi usadil na jazyku. Po této stránce buďte, prosím Vás, docela bez starostí.

4. V následujících ukázkách se jejich autoři vyjadřují k některým zásadám korespondenčního styku. Pokuste se odpovídající zásady pro každou ukázkou zformulovat. V ukázkách doplňte interpunkci.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a) *Z románu Milana Kundera Nesmrtelnost:*

Francouz vám napíše na konci dopisu „budte tak laskav drahý pane a přijměte ujištění o mých vybraných citech“. Když jsem poprvé dostal takový dopis podepsaný sekretářkou nakladatelství Gallimar žil jsem ještě v Praze. Vyskakoval jsem do stropu radostí: v Paříži je žena která mě miluje! Podařilo se jí umístit na konci úředního dopisu milostné vyznání! Nejenom že pro mne chová city ale výslovně zdůrazňuje že jsou vybrané. Nic takového mi v životě žádná Češka neřekla.

Teprve o mnoho let později mi vysvětlili v Paříži že existuje celý sémantický vějíř závěrečných dopisových formulí; díky jim může Francouz s jemností lékárníka odvažovat nejjemnější stupně citů které – aniž je cítí – chce dát najevo adresátovi; mezi nimi „vybrané city“ vyjadřují nejnižší stupeň úřední zdvořilosti hraničící téměř s pohrdáním...

b) *Na základě úryvku z paměti Jaroslava Seiferta*

Všecky krásy světa vyložte protiklad dvojího přístupu k osobní korespondenci, jak se projevuje u Josefa Palivce a u bratří Čapků.

Můj přítel Josef Palivec osvícený a vyběravý sběratel knih a korespondence navštívil kdysi svého švagra Karla Čapka a zastihl ho ve chvíli kdy se pokoušel zničit korespondenci z posledních týdnů. Palivec zaúpěl. Mezi dopisy byly listy Thomase Manna Bernarda Shawa a jiných osobností. Od těch dob mu Čapek korespondenci svěřoval. Ať si ji přebere. Že bratři Čapkové korespondenci soustavně ničili poznáte i z knihy korespondence mezi S. K. Neumannem a Čapky. Všechny dopisy Čapků a je jich hodně jsou zachovány z Neumannových ani jediný.

5. Přečtěte si ukázky jednotlivých druhů dopisů a řekněte, který vás nejvíc zaujal a proč.

a) *Dopis Jana Wericha W. Shakespearovi*

V Praze 6. února 1964

Vážený Mistře,

od té doby, co jste nás opustil, svět se zmenšil a času ubylo. Je nás mnohem více na planetě, než bývalo Vašich současníků. Pojem vzdálenosti netrvá. Můžete se dívat současně v Praze a v Londýně na pohřeb zavražděného panovníka, na pohřeb, který se ubírá ulicemi daleko na Novém světě v téže chvíli, v téže vteřině, ve které jej vidíme a slyšíme v Praze nebo u Vás ve Stratfordu. Za Vašich dob vojáci pozorovali obláček kouře u kanonu, pak počítali jedna, dvě, tři, čtyři..., až uslyšeli ránu. Podle toho, kolik napočítali mezi viděným a slyšeným, odhadovali vzdálenost mezi životem a smrtí. My dnešní se nezdržujeme počítáním a odhadem. Oslepeme a zahyneme dřív, než uslyšíme výbuch.

Vy jste psával svá díla husím brkem, nemýlím-li se. Na papíře rozhodně ne tak hladkém, jako umíme vyrobit dneska. Inkoustem patrně z duběnek. Při louči, domnívám se.

My píšeme na psacích strojích. Několik kopií najednou. Diktujeme do diktafonů. Dáváme si to množit. Rychle. Vysázet. Ještě rychleji. Přeložit, rozšířit po světě, ještě rychleji. To všechno musí být hotovo ještě dnes a je to ještě dnes. Snad proto, že víme, i když si to neradi připouštíme, že zítra už po tom ani pes neštěkne.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kdybyste byl dnes mezi námi, kdyby si Vaše oči zvykly pohledům na kovová zvířata požírající zemi, plivající cihly, zpívající písně, na létající lesklé ptáky s plnými volaty předsedů a králů, kdyby si zvykly na rychlé barevné brouky na silnicích olemovaných samoznaky memento mori, kdybyste se, po česku řečeno, pořádně rozkoukal, jistě by Vaším očím neušlo, že Vaše stará planeta je opět plná postav Vašich her, že naše jeviště je Vaše jeviště. Ve Vašich hrách, Mistře, jsou odpovědi na všechny otázky, na které se člověk odváží ptát. Nejsou abecedně seřazeny a nejsou čitelné každému oku. Připadá mi, že někdy odpovídáte na otázku, kterou jsem pro vlastní hloupost ani sám sobě nepoložil. Jako byste počítal s tím, že někteří lidé se neumějí správně ptát; a proto dáváte odpověď, abyste provokoval otázku. Inspirujete. Ponoukáte líné mozky. Říkají o Vás, a nejsou to jen pomlouvači, že jste nevěděl nic o zeměpisu. O historii. O současné vědě. O umění. O filozofii a bůhví co ještě jste prý nevěděl. Jako by geniální člověk musil vědět.

Váš věrný obdivovatel Jan Werich

Otázky a úkoly k textu

1. *Proč si moudrý a světaznalý Jan Werich váží autora z počátku 17. století?*
2. *Pokuste se dopis Jana Wericha rozšířit, popř. obměnit tak, aby odpovídal dnešnímu stupni technického vývoje.*
3. *Vysvětlete, co znamená latinský výraz memento mori.*

b) Dopis – fejeton

Drahý Mistře Werichu,

nepřestávám věřit, že někde nad námi právě rozesmáváš mimozemšťany svým nakažlivým, moudrým a tolik potřebným smíchem. Měl by ses vrátit alespoň na chvíli a připomenout nám všem, že nemít prachy – nevádí, ale nemít smysl pro humor

vádí, moc vádí. Ale když tak koukám kolem sebe, zdá se, že lidé se dělí na dvě poloviny: homo mrzoutes a homo světloňoš.

Jeden by neřekl, drahý Mistře, že v naší zemi se urodilo tolik mrzoutství. Čím míň se smějeme, tím víc skuhráme, až se z toho stromům třepou listy. A nám všem opadává jiskření.

Kdyby nám z toho věčného fňukání nechutnalo, mělo by to alespoň nějaký efekt. Ale to ne! Chutná nám náramně, ale po dobrém pošušňáníčku nezapomeneme dodat, že už to není, jak bývalo. Už i to jídlo nám hořkne v ústech, podej, stará, pivo, ať to spláchnu – a když už stojíš, vem rovnou dvě.

Bojím se, Mistře, že budeme-li takto stonat, nakonec nám opravdu dojde dech. Nedopusť, aby ti fňukalové měli pravdu! Vymysli něco pro ty uplakánky. Jen ne, prosím tě, žádnou novou politickou stranu.

Nepošleš-li nám co nejdřív nějaké vnuknutí, změní se naše mateřština v hromadný smuteční proslov.

Co říkáš? Sami? To musíme sami? Díky, Mistře, díky.

Otázky k textu

1. *Jaké jsou hlavní znaky fejetonu.*
2. *Uvedte, jaké jevy autor ve svém dopise kritizuje.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

c) Dopis do Španěl

Done Migueli!

Posedlost bláznovstvím. Jak jinak chápat, Migueli, tvůj život i život tvého Dona Quijota. Cožpak nebylo bláznovstvím opustit pohodlné místo komorníka u římského kardinála Aquavivy a dát se zmrzačit ve vojenském tažení proti Turkům? Abys pak sebe nazýval „jednorukým od Lepanta“? A nebylo snad bláznovstvím znovu a znovu se pokoušet o útěk z alžírského otroctví, ačkoliv to znamenalo jistou krutou smrt? S provazem na krku vtipkovat? Pořádat divadelní představení před králem Hasanem? A později krále Filipa II., zaujatého právě starostmi o vyhubení protestantů v Nizozemí a sháněním peněz, žádat o vysvobození křesťanských otroků z alžírského zajetí?

(...)

Není znám ani den tvého narození. Zaznamenali jen datum křtu: 9. říjen 1547. O místo se přelo osm měst, než bylo přiřknuto Alcalá de Henares se slavnou humanistickou univerzitou. Mnoho jsi četl a profesor univerzity ve Valladolidu Juan Lopez de Hoyos, humanista a tajný erasmista, tě zval svým „milovaným žákem“.

S Aquavivou ses odebral do Itálie a Řím tě překvapil církevní pompou, volností mravů, množstvím lidové zábavy. Nevídaný byl pro tebe i měkký splývavý šat a obnažená hrdla žen, nevěstky jako světice. Ohromily tě památky, obklopilo tě umění, vzdělanost, elegance. Naučil ses italsky a hlтал autory písčící latinsky i národním jazykem. Ty, syn málo schopného ranhojiče, hidalgo, zchudlý šlechtic, jsi vešel do času humanismu a renesance.

(...)

Mnišské řády dominikánů a františkánů prosluly odhalováním kacířů, jezuité se ujali převýchovy. Přemlouváním, mučením, jedem i mečem. Cenzura bděla. Lichva, podvody, prodej úřadů a hodností. To bylo tvé Španělsko, když ses vracel z Itálie vybavený doporučujícími listy od nejvyššího velitele a sicilského místokrále. Galéru

však přepadli alžírští piráti a odvěkli tě do Alžíru, vyhlášeného to trhu s otroky. Pět let trvalo, než se jako zázrakem podařilo mnichům trinitářům sehnat žádaný obnos výkupného, a ty ses 24. října roku 1580 mohl z lodní paluby dívat na vzdalující se břehy Afriky.

Byl jsi vlastenec a zúčastnil ses ještě okupace Portugalska, ale jedinou odměnou, které se ti dostalo, bylo jmenování řádovým rytířem. Pro vysloužilce, ošumělého invalidu, se nenašlo ve Španělsku důstojné místo. Rozhodl ses pro literaturu. Miloval jsi poezii, ale psal jsi slabé verše. Na básnických závodech v Zaragoze jsi s ódou na svatého Hyacinta vyhrál tři stříbrné lžičky. Byl jsi zanícený pro divadlo, ale tvé hry neměly úspěch. Vedle Lope de Vegy. Chytily jen krátké, vtipné mezihry. Kromě toho začala slídit inkvizice. Že by stál Lope v pozadí? Ale proč? Nebyl jsi mu nebezpečným protivníkem. Snad cítil, že v budoucnu... Povídalo se však, že je důvěrníkem inkvizice. Tvůj pastorální román Galatea se líbil, ale živobytí ti nezajistil. A zamiloval ses. Vážně. Celou svou bytostí. Jenže sotva ti milovaná Anna Franca povíla holčičku Isabellu, opustila ji i tebe. Spásou se jevil sňatek s dcerkou dosti zámožného venkovského zemana. O víc než osmnáct let mladší Catalina de Salazar, naivní, prostá, žárlivá, hlavu zmotanou rytířskými romány, neuměla ti být ženou, tys nedokázal být vydržovaným manželem. Tak tedy adios, slepice a vepřici!

V lidnaté, bohaté Seville jsi nejdříve obchodoval se směnkami, pak jsi přijal místo mizerně placeného komisaře španělské „neporazitelné armády“. Znamenalo to

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

jednoduše po vesnicích rekvírovat obilí. Po porážce „neporazitelné“ ses marně ucházel o úřad v Jižní Americe. Znovu tedy na prašné cesty Andalusie, tentokrát jako výběrčí nedoplatků daní. Vesničané tě proklínali, úřady stíhaly, církve exkomunikovala a dala do klatby. Několikrát jsi byl vězněn. A právě tam, „kde vládne všecko nepohodlí a panuje všemožný rámus“, jsi začal psát příběhy Důmyslného rytíře Dona Quijota de la Mancha.

Jsou nerozumné kousky Quijotovy vsutku jen výsměchem rytířskému ideálu dobra, šlechtnosti, zákoníku cti, věrnosti, statečnosti, povinnosti bránit slabé, napravovat křivdy, dodržovat sliby? Anebo se tyto mravní hodnoty ve světě kolem tebe nenosily, byly proň absurdní, balast k smíchu? Tvůj vychrtlý hidalgo se musel nejdříve „zbláznit“, aby se stal „statečným, laskavým, štědrým, dvorným, odvážným, mírným, trpělivým“, aby dokázal „snášet“ útrapy, vězení a kouzla“. (...)

Oficiální kritika nesdílela nadšení čtenářů. Nejhuře Lope: „...a nikdo není tak hloupý, aby chválil Dona Quijota.“ Tehdy ovšem tví nepřátelé netušili, žeš dal jméno všem nepoučitelným blouznivcům, nenapravitelným bloudům, nepodplatitelným nepraktickým hlupákům, vždy znovu bitým pravdomluvným bláznům, ztřeštěncům, šaškům a hňupům, znovu a znovu poplívávaným zvěstovatelům, hlasatelům a nositelům lidskosti, krásy, něhy a lásky, co kdy harcovali, harcují a snad budou harcovat světem na kobyle ideálů za záchranu lidstva, které se tak úporně dere k mravnímu i fyzickému sebezhubení.

Zloba proti tobě šla tak daleko, že jakýsi anonym sepsal Lžiquijota, falzifikát druhého dílu k tvému prvnímu dílu. Zhanobil hrdinu i tebe. Byla to možná největší bolest tvého života. Teď sis už musel pospíšit. Za deset let po prvním vyšel tvůj pravý druhý díl. V té době jsi žil nuzně, jako ostatně po celý život, starý a nemocný, ze skrovné renty hraběte de Lemos a toledského arcibiskupa Bernarda de Sandoval.

Tvou rakev v dubnu 1616 provázeli pouze čtyři mniši, kteří ji nesli. Pochovali tě v klášteře svaté Trojice, mnichy později opuštěném. Hroby byly rozkopány.

(Věra Slavíková, text publikovaný k 450. výročí Cervantesova narození)

Úkol k textu: *Vyberte z textu nejdůležitější údaje o Cervantesovi a jeho románu.*

d) Milá Olgo,

3.10. 1981

v posledních letech jsem poznal několik inteligentních a slušných lidí, které jejich osud poznamenal velmi zřetelně a podle mého názoru velmi tragicky: zatrpkli, zanevřeli na lidi i na svět a ztratili víru v cokoliv.

Podlehnout této životní filozofii není v jistých mezních podmínkách nikterak těžké. Přesto považuji životní rezignaci, jejímž projevem taková filozofie je, za nejsmutnější druh lidského pádu. Protože to je pád tam, kde život opravdu ztrácí smysl.

Skutečně: těmi, kdo v nehlubším slova smyslu ztratili smysl života a stali se „nevěřícími“, nejsou autoři absurdních dramát nebo pesimistických básní, ani sebevrazi, ani lidé věčně soužení splíny, nudou, úzkostí a beznadějí, ani alkoholici či narkomani, ale jiní: lidé lhostejní.

Rezignace – podobně jako víra – může být reflektovaná i nereflektovaná. Pokud je reflektovaná, pak obvykle nádech špatného svědomí, jímž je provázena, ji nutí, aby sebe samu obsáhle zdůvodňovala a obhajovala (před kým? proč?) poukazem na špatnost světa a nezměnitelnost jeho špatnosti. Důležité přitom ovšem je, že to není špatnost světa, která v poslední instanci donutila člověka, aby rezignoval, ale naopak rezignace ho přivedla k teoriím o špatnosti světa.

Tvrději řečeno: na definitivnosti všech špatností světa trvají „nevěřící“ tak houževnatě hlavně proto, aby mohli sami nějaké ty špatnosti páchat.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rezignovat na jakýkoli svůj přesah znamená rezignovat de facto na svou lidskou existenci a spokojit se svou příslušností k živočišné říši. Tragédie moderního člověka není v tom, že člověk toho ví vlastně stále míň o smyslu vlastního života, ale že mu to stále míň vadí.

Líbe tě Vašek

(Václav Havel: Dopisy Olze)

Úkol k textu: *Formulujte hlavní myšlenku dopisu Václava Havla.*

e) Vážený pane Saint-Exupéry!

Vlastně je to tak trochu k smíchu – takto Vás oslovovat. Jako kdyby tento dopis byl nějakou hloupou žádostí o místo či urgencí nesplněné dodávky.... Ale vzhledem k tomu, že mě neznáte, nechám to raději být. Nechci odbíhat, a tak přejdu k věci, kvůli níž Vám píšu.

UMÍM MALOVAT BERÁNKY. Zdá se divné, takhle to napsat, ale myslela jsem, že bych Vám snad s nimi mohla být nějak užitečná, tam u Vás.

Já vím, že už tam asi nikoho nechcete. Ty planetky jsou tak maličké. Možná je ta Vaše těsná i pro Vás, Malého prince a rozmarnou růži. Ale není tam – takhle na krajíčku – docela v rohu – ještě místečko pro jednu kreslíčku beránků?

Snad jste tu, právě kvůli obavám z takových prosících závistivců, jako jsem já, rozhlásil, že jste mrtvý. Představte si, že Vám na to naletěli! Všichni. Jen mně je vše jasné.

Prosím, nechte si mou žádost ještě projít hlavou! Nebudu Vám překážet! Budu jen docela tiše poslouchat pohádky na dobrou noc, které každý večer vyprávíte tomu znepokojujícímu, smutnému, naivnímu, trpělivému, uklidňujícímu, moudrému, dětskému (a přece tak dospělému) človíčkovi.

Ale možná že si ještě nezasloužím být tam s Vámi. Vy jste tenkrát, když jste odešel, měl už „studnu“ objevenou.

... „Poušť je krásná právě proto, že někde skrývá studnu.“

Ano, ale jak k ní mám najít cestu? Někdy mám pocit, že se potácím a motám stále dokola... a slunce svítí, hřeje, pálí, roztavuje a taví..., až někdy zlomená klesám do rozžhavené pískové výhně a nemám sílu vstát...

A až ji najdu (a já ji najdu), jak poznám, že je skutečná, že to není přelud, fata morgána? Dobře, máte pravdu. Budu ještě chvíli hledat. Ale až ji najdu, vezmete mě k sobě, slibujete?

Možná si na mě někdy najdete čas a odpovíte mi na mé otázky. Jestli ne, pochopím to. Vy jste si našel svého Malého prince a svou soukromou planetku sám. Tak proč bych to nemohla dokázat i já?

Odpusťte, ale musím už končit. Zdálo se mi, že jsem tam – tam za těmi dunami – zahlédla nějaký třpyt. Jako když se slunce odráží od vodní hladiny. (ze školní praxe)

Otázka k textu: *Na které pasáže ze slavné knihy reaguje autorka tohoto dopisu?*

e) Vážený pane předsedo vlády,

obracíme se na Vás jako na nejvyššího vládního činitele, jemuž byla svěřena moc i zodpovědnost bdít nad pořádkem a dobrými mravy v tomto státě. Vidíme to jako poslední možnost, jak zastavit zvlí těch, kteří si myslí, že „do příštích voleb je

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

daleko“ a „co je doma, to se počítá“. Praktiky některých politických činitelů totiž vzbuzují obavy, že jimi prosazované akce, jako např. realizace severozápadního segmentu dálničního okruhu kolem Prahy (SOKP) v jižní trase „J“, mají jiné pozadí než veřejný zájem.

Silniční okruh kolem Prahy je součástí transevropské dálniční sítě a výstavba tohoto segmentu má stát téměř 30 miliard Kč. Studie ministerstva dopravy „Posouzení variant ‘J’ a ‘Ss’ severozápadního segmentu SOKP“ prokázala, že trasa severní je výrazně levnější než trasa jižní, prokázala možnost průchodu severní trasy okolo řežského areálu jaderného výzkumu a doložila, že termín zprovoznění obou tras je téměř shodný.

V rozporu s věcnými argumenty a na základě politického tlaku především primátora Béma je však prosazována jižní trasa, která vede přes území hlavního města Prahy a kde investor počítá se zhruba 6 miliardami Kč na výkup pozemků. Prosazována je s pomocí vědomých manipulací a nepravdivých informací směrem k občanům, odborné veřejnosti i k samosprávným a státním orgánům.

Severní trasa vede mimo území hlavního města, spolu se samostatným mostem přes Vltavu pro spojení severních částí Prahy splňuje dopravní potřeby této oblasti, je o 5 – 10 miliard Kč lacinější, ve všech parametrech splňuje kritéria bezpečnosti EU a k přírodě i okolí je nesrovnatelně ohleduplnější.

Naproti tomu jižní trasa v rozporu s evropskými směrnicemi slučuje tranzitní dopravu s městskou, vede jen 6 km od Pražského hradu, nesplňuje bezpečnostní kritéria EU pro mosty a tunely a prochází středem příměstské oblasti přírodních památek. Z uvedených důvodů nezíská finanční podporu evropských fondů.

Jak si máme vysvětlit tyto rozpory? Kdo takovéto nehospodárné konání zaplatí? Žádáme Vás, vážený pane předsedo vlády, abyste využil svých kompetencí i politického vlivu a zabránil tomu, aby prosazením jižní trasy SOKP zvítězily krátkodobé lokální zájmy jednotlivců a určitých skupin nad skutečným veřejným zájmem.

Dopis podepsalo celkem 1968 občanů!

(Hana Francová, o.s. Nad Drahaňským údolím, 25. 3. 2008, <http://zpravodajstvi.ecn.cz/>)

Otázky k textu: O jaký typ dopisu se jedná? Jak se liší od dopisů předešlých?
Stylistická cvičení

1. a) *Napište otevřený dopis starostovi vašeho města, vaší vesnice, v němž budete reagovat na aktuální problémy ve vašem bydlišti.*
- b) *Napište otevřený dopis oblíbenému herci nebo sportovci.*

2. Milý pane Prezidente!

Mám vás moc rád, a proto vás prosím, aby ste přeztal kouřit. Ničíte si tak své zdraví a my se o vás moc bojíme. Můj děda také hodně kouří a je z toho nemocný. Špatně chodí, bolejí ho nohy a neustále kašle. A to mu bude teprv 60 let. Tatínek slíbil mamce před 10 lety že přestane kouřit a přestal. Proto i já vás prosím, aby ste přestal kouřit. A šetřil si tak své zdraví. Sme moc rádi, že tak dobře řídít náš stát. A moc vám za to děkujeme.

(Milý pane prezidente! Výběr z dětských kreseb a dopisů Václavu Havlovi, kráceno)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Upravte výchozí text tak, aby byly odstraněny všechny jazykové chyby a nedostatky:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Obrovské ledové kry vlečou lodě z kotvišť na ruském Dálném východě do Severního ledového oceánu. Z původně 29 plavidel bylo už dvacet z područí ledu vyproštěno.

Která z následujících úprav výchozího textu nejlépe odstraňuje jeho významovou nejednoznačnost?

- A) Lodě z kotvišť na ruském Dálném východě vlečou obrovské ledové kry do Severního ledového oceánu.
- B) Na ruském Dálném východě jsou loděmi vlečeny obrovské ledové kry z kotvišť do Severního ledového oceánu.
- C) Obrovskými ledovými krami jsou vlečeny lodě z kotvišť na ruském Dálném východě do Severního ledového oceánu.
- D) Z kotvišť na ruském Dálném východě vlečou lodě obrovské ledové kry do Severního ledového oceánu.

4.

	Frankfurt	Paříž	Řím	Madrid	Amsterdam	Brusel	Londýn	Praha
Láhev vody	1,12	0,61	0,52	0,73	0,93	-	0,96	0,57
Polotučné mléko	0,86	1,25	1,28	0,88	0,72	1,01	0,63	0,43
Čaj (100 sáčků)	5,15	4,72	4,32	3,70	3,43	4,00	2,21	3,98
Banány	1,92	1,25	1,51	1,53	1,50	1,37	1,13	0,84
Pivo (ležák)	1,18	1,02	1,19	0,85	0,88	0,97	1,96	0,65
Časopis (Elle)	3,63	2,85	3,23	3,94	5,92	2,40	4,66	3,08
Cigarety	3,20	3,90	3,20	2,50	3,25	3,80	6,33	1,30
CD – Top 10	14,49	20,04	19,95	19,48	19,49	20,65	18,37	21,70
Jeans (Levi's 501, modré)	74,99	87,50	73,50	72,00	69,95	49,95	70,00	68,50
DVD přehrávač	221,59	222,78	198,16	228,87	215,00	200,79	216,65	93,46
Lístek do kina	6,75	14,50	7,50	5,50	8,75	14,90	10,50	4,67
Taxi (1 km)	1,30	2,00	1,29	0,95	1,94	1,40	3,08	0,77
Dámský kadeřník	35,50	37,00	29,00	29,00	36,50	28,00	58,80	9,30

Který z následujících textů nejlépe vystihuje výchozí tabulku?

A) České čtenářky časopisu Elle zaplatí v Česku za své oblíbené čtení méně než jejich kolegyně v Římě či Frankfurtu. Podobné je to i s lístky do kina, kde Praha mohutně dotahuje daleko vyšší vstupné z ostatních metropolí. Češi mají tradičně nejlevnější pivo, banány jsou ale levnější v Paříži i Amsterdamu. V ceně cigaret nemá Praha zatím konkurenci.

B) Italové a Francouzi si pořídí vodu stejně levně jako Češi. Jiné je to s čajem, kde jsou tradičně nejdražší Angličané. Londýnský šálek čaje je dražší než pivo v Praze. Kino mají nejlevnější v Madridu, DVD přehrávače a CD zahraničních interpretů se vyplatí kupovat spíše v Madridu a Frankfurtu. Ženy v Praze mají nejlevnější kadeřnické služby.

C) Pro Římana je luxusem sklenice mléka. V západní Evropě mají daleko těžší život pivaři, ale vodu i čaj si mohou dopřát všichni bez problémů. Lidé v Praze mohou jít do kina skoro tak levně jako Madridané. Horší je to se značkovými džínami, ty si pořídí Španělé laciněji. Za levným kadeřníkem se vyplatí jet do Prahy, ale rozhodně ne taxíkem.

D) Trvale rostoucí ceny lístků do kina v Praze se už přibližují nejlevnějším lístkům v Madridu. Pivo je v Česku tradičně nejlevnější, čaj však Čechy vyjde draž než Angličany, Španěly a Holanďany. I čtenářky časopisu Elle musí v Česku sáhnout hlouběji do kapsy než v Bruselu či Paříži. Draž vyjde v Praze i CD zahraničního interpreta z hitparády.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. „Já se nekoupám každý den,“ vskočil do řeči Seleukus, „koupel je jak valcha, voda má zuby a denně se nám kousek srdce rozplývá. Ale když vytáhnu hrnek medoviny, vykašlu se na chladno. A věru ani jsem se nemohl vykoupat, byl jsem na funuse. Hodný člověk, ten dobrák Chrysanthus, doklepal. Docela nedávno se mnou mluvil, připadá mi to, jako bych teď s ním hovořil. Ach, ach, jsme na světě jako nafouklý měchýř. Jsme míň než mouchy, ty aspoň mají nějakou sílu, my nejsme víc než bublina...“

(Vzhledem k povaze úlohy není uveden zdroj textu.)

Jakým funkčním stylem je napsán výchozí text?

- A) odborným
- B) prostě sdělovacím
- C) publicistickým
- D) uměleckým

6. V hořké komedii Jaroslava Papouška o muži, který prohrál bitvu se svými dobrými předsevzetími, připadla Františku Husákovi úloha Řehoře Maršíčka, který se po prodělaném infarktu rozhodne k radikální změně životosprávy. V zájmu vlastního zdraví přijme zaměstnání revizora pracovně neschopných. Zdánlivě jednoduchá práce, spočívající v kontrole dodržování léčebného režimu nemocnými, jej málem přivede k dalšímu zhroucení.

(MF DNES 5.4. 2003)

Které z následujících tvrzení odpovídá svým obsahem výchozímu textu?

- A) František Husák vyměnil práci revizora nemocných za povolání herce.
- B) Herec Řehoř Maršíček prodělal během natáčení filmu těžký infarkt.
- C) Maršíček se pokusil po zdravotních problémech změnit životosprávu.
- D) Účetní Husák musel ze zdravotních důvodů ukončit kariéru.

7. *Která z nabídnutých variant souvětí je bez stylizačních chyb?*

A) Nejstarší památkou turistického areálu je pozdně gotický hrad Bečov, postavený rytířem z Riesenburku, o jehož založení nejstarší zmínka existuje z roku 1314. Ta však zůstává i nadále uzavřena a pokračuje se v její rekonstrukci.

B) Nejstarší památka turistického areálu, již je pozdně gotický hrad Bečov, postavený rytířem z Riesenburku, o kterém existuje nejstarší zmínka z roku 1314, však zůstává i nadále uzavřen a pokračuje se v jeho rekonstrukci.

C) Nejstarší památkou turistického areálu je pozdně gotický hrad Bečov, jenž byl postaven rytířem z Riesenburku a o jehož založení existuje nejstarší zmínka z roku 1314. Hrad však zůstává i nadále uzavřen a pokračuje se v jeho rekonstrukci.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

D) Pozdně gotický hrad Bečov, jenž byl postaven rytířem z Riesenburku a který je nejstarší památkou turistického areálu, o jehož založení se nejstarší zmínka objevuje už v roce 1314, však zůstává i nadále uzavřen a pokračuje se v jeho rekonstrukci.

8. Výchozí text:

Po pánech z Hradce tu sídlili Švihovští z Rýzemberka, Rožmitálové, pobělohorský konfiskát se pak dostal do španělských rukou Dona Martina de Hoef Huerta. Ten sice hrad rozsáhle přestavěl a zanechal v něm pozdně renesanční palác, ale údajně to byl bezohledný pán a náboženský fanatik proslulý násilnou rekatolizací kraje. Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců, mlynáře Hodkoviče dal popravit, ale ten se v noci vrátil své katy pozdravit a navíc si šťastně žil dál. Na rozdíl od Huerta, kterého záhy odnesl čert.

Úloha 1

Ve které z následujících možností je správně opravena interpunkce v souvětí Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců, mlynáře Hodkoviče dal popravit, ale ten se v noci vrátil své katy pozdravit a navíc si šťastně žil dál?

- A) Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců, mlynáře Hodkoviče, dal popravit, ale ten se v noci vrátil své katy pozdravit a navíc si šťastně žil dál.
- B) Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců, mlynáře Hodkoviče, dal popravit, ale ten se v noci vrátil, své katy, pozdravit a navíc si šťastně žil dál.
- C) Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců mlynáře Hodkoviče, dal popravit, ale ten se v noci vrátil své katy pozdravit a navíc si šťastně žil dál.
- D) Pověst vypráví, že jednoho ze vzpurných bezvěrců, mlynáře Hodkoviče dal popravit, ale ten se v noci vrátil své katy pozdravit a navíc si šťastně žil dál.

Úloha 2

Která z úprav výchozího textu Na rozdíl od Huerta, kterého záhy odnesl čert je jazykově správná?

- A) Narozdíl od Huerta, jenž záhy odnesl čert.
- B) Na rozdíl od Huerta, již odnesl čert.
- C) Na rozdíl od Huerty, jehož záhy odnesl čert.
- D) Na rozdíl od Huerty, jež záhy odnesl čert.

Úloha 3

Které z následujících tvrzení jednoznačně odpovídá historické skutečnosti, obsažené ve výchozím textu?

- A) Don Huerta byl bezohledný vůči katolíkům
- B) Mlynář Hodkovič se vrátil pozdravit své katy.
- C) Rožmitálové byli příbuzní s pány z Hradce.
- D) Španělský majitel zahájil přestavbu hradu.

9. Ve které z následujících vět je nevhodný slovosled?

- A) Příběh starého mládence se konečně dostal na obrazovky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- B) Společnost byla postižena poklesem zájmu o své služby.
- C) Výstava italského umělce potrvá do konce tohoto roku.
- D) Zpěvák má smlouvu ještě s agenturou platnou dva roky.

10. Uspořádejte jednotlivé odstavce za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost:

A) „A kde hořelo? Kdo by byl zemřel?“ odpovídali tamti otázkami, ale na každém bylo patrné, jako by jedno neb druhé už musilo být skutkem.

B) „Copak chce Vaněk v kapli?“ ptali se pak soused sousem přes náves; každý popošel několik kroků jako ke středu návsi a teď si odpovídali, že nikdo neví, protože oheň nikde není vidět a ve vsi nikdo nestonal.

C) Kdo ve statcích stáli u okna a viděli kostelníka, nejprve jen k sobě pravili: „Kampak jde starý Vaněk?“ Potom zavolali na ženu, na čeládku aneb kdo byl na blízku: „Hleďte, hleďte, Vaněk jde ke kapli. Snad někde nehoří, snad někdo nezemřel?“

D) Potom kdo stáli u oken, vyběhli před vrata, na náves a dívali se za Vaňkem, zdali nejde do kaple. Vtom klíč jeho zarachotil ve dveřích, dveře se otevřely a Vaněk zmizel v kapli.

E) Ve tři hodiny odpoledne šel v Bišvicích po návsi kostelník, měl v ruce klíč a šel směrem ke kapli.

(V. Hálek, Na vejminku)

11. Přečtěte si větu:

Strýc jednoho mého kamaráda, který bydlí v naší ulici, nám bude dělat vedoucího.

a) *Posuďte přesnost (jednoznačnost) informací, které se dovídáme z uvedeného souvětí. Čím je nedostatek způsoben?*

b) *Přeformulujte souvětí tak, aby informace, které podává, byly jednoznačné (uved'te obě možnosti).*

Kontrolní otázky a úkoly k opakování

1. Co rozumíme pod pojmem stylistika?
2. Vyjmenujte subjektivní a objektivní slohotvorné činitele.
3. Vyjmenujte funkční styly.
4. Co je to slohový postup?
5. Jaké druhy slohových postupů rozeznáváme?
6. Co je to slohový útvar? Vyjmenujte je.
7. Charakterizujte styl prostě sdělovací.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8. Co rozumíme pod pojmem krátké informační útvary? Jak je dělíme?
9. Co je to vypravování? Jaké má znaky?
10. Jaké vyprávěcí postupy můžeme použít?
11. Co rozumíme pod pojmy ich-forma, er-forma?
12. Jaké druhy dopisů znáte? K jakému funkčnímu stylu je řadíme?